
Els premis Baldiri Reixac

XAVIER BESALÚ

Els Premis «Baldiri Rexach» (sic) foren convocats per primer cop a final de l'any 1977 per la Fundació Carulla-Font i s'atorgaren durant el curs escolar de 1978-79. Acaben de complir, doncs, el seu vintè aniversari.

Van néixer com un «Concurs escolar» de llengua i cultura (història, geografia i literatura, principalment) dels Països Catalans, en uns moments històrics ben precisos,

quan tot just s'iniciava la recuperació de les institucions de govern catalanes i de les llibertats democràtiques. No és pas estrany tampoc que es presentessin com una continuació de la tasca iniciada per l'APEC (l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana), interrompuda per raons òbvies el 1939, «en una de les seves més enyorades i eficients activitats».

En aquests 20 anys d'història no solament s'han produït canvis en el context social, cultural i escolar català, sinó també en els mateixos Premis. Així, per exemple, ja des de l'any 1978, l'entitat convocant passa a ser la Fundació Jaume I, creada i presidida per Lluís Carulla i Canals. O, des de l'any 1989, els Premis normalitzen la grafia del cognom del pedagog gironí, que passa a escriure's «Reixac» (amb *i* i sense *h*). El seu àmbit segueix essent encara avui el dels Països Catalans, però s'especifica que van destinats a «estimular i reconèixer l'escola catalana de qualitat».

Des del primer moment, els Premis s'han atorgat amb l'assessorament i la direcció tècnica de la Delegació d'Ensenyament Català (la DEC) d'Òmnium Cultural, que, des de sempre, ha format part també tant de l'organització com del jurat.

Si els Premis es van batejar amb el nom de Baldiri Reixac fou, segons consta en la primera convocatòria, pel fet de ser «una cabdal personalitat en pedagogia i consciència cívica;

per ser una figura humil i excelsa a la vegada, amb plena consciència del fet transcendental que té, pedagògicament, l'ús exclusiu de l'idioma vernacle en l'ensenyança; i per l'actualitat de les seves *Instruccions*, sorprenent pel seu sabor terral i pels pensaments que s'hi troben».

El català a l'escola

Com a conseqüència dels resultats electorals de les primeres eleccions democràtiques del mes de juny, el setembre de 1977 es restablí la Generalitat provisional. El mes de juny de l'any següent el govern central aprovava el decret «d'incorporació de la llengua catalana al sistema d'ensenyament de Catalunya», que prescrivia l'obligatorietat d'ensenyar el català a totes les escoles de Catalunya, tot i que molts centres, per motius diversos, no el van aplicar o ho van fer de manera insuficient.

L'any 1981 la Generalitat assumia les competències que li corresponien en matèria d'ensenyament. No serà, però, fins l'any 1983 que la Llei de Normalització Lingüística afirmi que «el català, com a llengua pròpia de Catalunya, ho és també de l'ensenyament en tots els nivells educatius; que la llengua catalana ha d'ésser ensenyada obligatòriament a tots els nivells i els graus de l'ensenyament no universitari; que la llengua catalana sigui emprada progressivament a mesura que tots els alumnes la vagin dominant, i que els centres d'ensenyament han de fer de la llengua catalana vehicle d'expressió normal, tant en les activitats internes com en les de projecció externa».

Aquesta llei, doncs, reconeix no solament l'obligació d'ensenyar el català, sinó el dret a fer tot l'ensenyament en llengua catalana. Fins l'any 1988, de totes maneres, no s'ordenarà la incorporació d'objectius i continguts de geografia, història i trets socioculturals de Catalunya a l'ensenyament.

Abla aplicació y exercitació se adquireixen las ciencias y las habilitan.

litat pedagògica i ha sabut projectar-se socialment a través de la integració al món del treball». I a l'escola La Farga de Salt, «per la tasca desenvolupada al llarg dels darrers anys en la dinamització de la cultura i la llengua catalanes en tot el veïnat. I per fer-ho partint d'una situació que té una elevada presència d'alumnat procedent de la immigració d'altres i variades cultures. Realitzant la seva tasca amb esperit de servei i encert». O, en la darrera convocatòria, en premiar l'escola Verntallat de la Vall d'en Bas, se'n destaca que «des de fa anys es duu a terme un ensenyament català arrelat als costums i les tradicions de la comarca, en un ambient de tranquil·litat i harmonia i on la llengua catalana és el vehicle d'expressió i comunicació en totes les situacions».

Dels vint veredictes emesos, almenys pel que fa a les escoles de les comarques de Girona premiades, es pot dir que s'ha reconegut l'esforç de renovació pedagògica dut a terme pels equips de mestres; l'esforç de catalanització i d'educació en contextos socialment i econòmicament difícils; la relació dels centres amb el seu entorn social i cultural i la seva contribució a la dinamització de la vida dels pobles respectius; l'edició i ús de materials i recursos didàctics de qualitat i en català, i l'esforç continuat d'arrelament en el medi i la superació de dificultats específiques. Dit d'una altra manera: s'ha premiat la qualitat pedagògica, que a Catalunya és indestriable de la catalanitat, per damunt d'aspectes més quantitius i cridaners. S'ha premiat el treball continuat i col·lectiu d'alguns equips de mestres i professors més que no pas les iniciatives puntuals i individuals.

Els Premis a mestres i professors

Els Premis a mestres i professors ho són a un treball de temàtica pedagògica «que contribueixi a l'ensenyament en català».

En la III convocatòria (1980-81) van obtenir un premi ex aequo dos professors, Glòria Llinàs i Carles Aulí, de l'institut, que llavors era de Formació Professional, La Garrotxa d'Olot per un treball titulat *Eines i Oficis*. En la IV convocatòria (1981-82) un dels cinc premis que s'atorgaren fou també per a una professora del mateix institut,

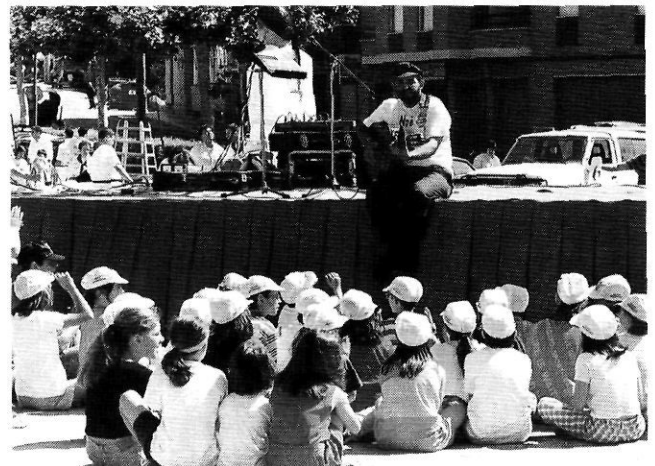
Concepció Ferrés, per un treball de *Programació de l'àrea de Ciències Socials de 1r curs d'FP. Geografia Econòmica*. En aquesta mateixa edició també foren premiats ex aequo cinc mestres empordanesos que havien elaborat una *Geografia de l'Alt Empordà*: Albert Fita, Joseu Gifreu, Maria Malé, Miquel Mallén i Marta Serra.

En la V convocatòria (1982-83) el Premi –ja únic– va recaure en tres professors d'institut gironins, Jordi Carreras, Josep Comas i Josep Pi, pel seu treball *Fonètica, fonologia i ortografia catalanes. Programació i exercicis per als continguts de fonètica de BUP i COU*.

En la convocatòria de 1983-84, la sisena, el professor del que llavors era institut d'FP d'Anglès Pere Pujolàs va obtenir una menció especial per la seva *Programació de tecnologia de la fusta. 1r curs d'FP1*. I el darrer premi obtingut per un mestre de les comarques de Girona ha estat el concedit a la professora Maria Mercè Padrosa, un cop més de l'institut La Garrotxa d'Olot, pel seu treball *El català al cicle polivalent. Programació global per a l'experimentació de la Reforma de l'ensenyament mitjà*. Això passava en la VII convocatòria dels Premis, el curs 1984-85.

Si alguna cosa hem de destacar d'aquesta modalitat seria, sens dubte, el professorat de l'institut La Garrotxa d'Olot, que l'ha obtingut en tres ocasions diferents, fet que confirma el prestigi que li és reconegut tant a la seva comarca com a tot Catalunya. Fer notar també que la major part dels professors guardonats són de Secundària i que s'han premiat treballs no només de caire filològic, sinó també de Ciències Socials i de Tecnologia.

Actes festius entorn dels Premis Baldiri Reixac.

Els Premis a alumnes

Els Premis destinats als alumnes s'atorguen a aquells treballs fets per alumnes de qualsevol nivell educatiu no universitari que «suposin un aprofundiment de la realitat nacional catalana i en la nostra tradició cultural».

Durant aquests vint anys s'han atorgat 89 premis a alumnes –individualment o en equip– que estudiaven en centres de les comarques de Girona. En alguns casos es tracta d'escoles que també han estat premiades, però el llistat de centres participants és molt més extens. S'han premiat alumnes de 41 escoles diferents, cosa que vol dir que algunes d'aquestes hi han participat i alumnes seus han estat guardonats en més d'una ocasió. Les que ho han estat en més ocasions són el col·legi Nostra Senyora del Carme de Ripoll, que ha obtingut tretze premis; l'institut La Garrotxa d'Olot, que n'ha obtingut set, i les escoles Verge del Remei de Banyoles i Bac de Cerdanya d'Alp que n'han obtingut cinc cadascuna.

Els alumnes premiats pertanyen, la majoria, a escoles de Primària. Per comarques, s'han premiat alumnes de 9 escoles de l'Alt Empordà, 8 del Baix Empordà (alguna ja desapareguda com la de Peratallada), 7 del Gironès, 4 de la Selva, del Pla de l'Estany i del Ripollès i 2 de la Cerdanya gironina.

Els temes dels treballs premiats són d'allò més variats: des d'*Armes ripolleses* (alumnes del col·legi Santa Maria de Ripoll, any 1979) a *Mossèn Centans, un banyolí il·lustre* (alumnes de l'escola Verge del Remei de Banyoles, 1980). Des d'un *Glossari científic en català* (alumnes de l'institut La Garrotxa d'Olot, 1982) a *Les presons* (alumnes de l'institut d'Amer, 1987). Des de *Naufragis a Cadaqués* (alumnes de l'escola Caritat Serinyana de Cadaqués, 1989) als *Diaris de guerra. La ven del 36* (alumnes de l'institut de Cassà de la Selva, 1997).

No tots els anys hi ha hagut la mateixa sort: així, en la I convocatòria es van premiar quatre treballs d'alumnes gironins. Però en dues edicions només se n'han premiat dos –la cinquena i la setena– i en dues d'altres, la vuitena i la dotzena, se n'han premiat set de diferents. Segons Mariona Ventura,

*A la llum de las escritas
divinas se descubran los en-
gany diabolico, y se ven-
ten sombras, y no res, to-
tar las cosas mundanas.*

A B C D E
F G H I J
K L M N O
P Q R S T

membre del jurat, si una característica cal remarcar és l'extraordinària qualitat dels treballs presentats per aquests alumnes.

D'ara endavant

El 1992, el Departament d'Ensenyament desplega les competències que li atorgava la nova llei d'educació de 1990. Ens referim a aquella que l'obliga a «definir el currículum que s'ha de seguir en l'educació infantil, primària i secundària, mitjançant l'establiment dels objectius, dels continguts i dels criteris d'avaluació de cada àrea».

L'escola catalana en continguts, doncs, és un fet perfectament normativitzat.

El mateix decret estableix tanmateix que «el català s'utilitzarà normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge» a totes les escoles i instituts del país. L'escola en català, des d'aleshores, ja no és només un dret, una possibilitat, sinó un deure emparat i dictat per les lleis. En aquest sentit, la nova llei de Política Lingüística, de 1998, que tanta polseguera ha aixecat, en el camp de l'ensenyament no fa sinó ratificar el que ja és norma i tranquil·la realitat: «que els centres d'ensenyament han de fer del català el vehicle d'expressió normal de llurs activitats docents i administratives». Totes les escoles de Catalunya, doncs, han de ser i són escoles catalanes.

És legítim, doncs, preguntar-nos pel sentit actual d'uns Premis que van néixer en un context històric molt diferent i que volen premiar uns mestres en tant que contribueixen a l'ensenyament en català, unes escoles pel seu grau de catalanització, i uns alumnes pel seu treball d'aprofundiment de la tradició i de la realitat nacional, quan tot plegat ha de formar part del treball diari i continuat d'escoles, mestres i alumnes de Catalunya. Els Premis Baldiri Reixac han fet al llarg dels anys una tasca impecable i estimulante de reconeixement dels avenços pedagògics produïts a Catalunya des de 1978. Afortunadament, des de sempre, han premiat la qualitat pedagògica del treball educatiu de mestres, escoles i alumnes i l'esforç per trobar solucions imaginatives i eficaces i per superar els nous reptes que ha anat assu-

Alumnes guardonats amb el Premi Baldiri Reixac.

PREMIS BALDIRI REIXAC

Escoles premiades

Curs 1978-79: Escola de Belcaire d'Empordà.

Col·legi Santa Maria de Ripoll

Curs 1979-80: Escola L'Aulet de Celrà

Curs 1980-81: Escola Eiximenis de Girona

Curs 1981-82: Escola Verge del Remei de Banyoles.
Institut La Garrotxa d'Olot

Curs 1982-83: Escola Gaziell de Sant Feliu de Guíxols

Curs 1983-84: Escola Joan Maragall de Santa Pau

Curs 1984-85: Escola Lluís M. Vidal d'Agullana.
Institut Montsacopa d'Olot

Curs 1985-86: Institut Rafael Campalans d'Anglès

Curs 1986-87: Escola Pous i Pagès de Figueres

Curs 1987-88: Institut Montilivi de Girona

Curs 1988-89: Institut Castell d'Estela d'Amer

Curs 1989-90: Escola Pompeu Fabra d'Anglès

Curs 1990-91: Escola infantil Daina de Ripoll.
Escola Font de la Pólvora de Girona

Curs 1991-92: Escola Caritat Serinyana de Cadaqués.
Escola El Castanyer de Sant Joan les Fonts

Curs 1992-93: Escola Carles de Fortuny d'Esponellà.
Escola Els Àngels de Palamós

Curs 1993-94: Escola El Rodonell de Corçà

Curs 1994-95: Escola Jacint Verdaguer de Sils

Curs 1995-96: Escola La Farga de Salt

Curs 1996-97: Escola Doctor Carulla d'Arbúcies

Curs 1997-98: Escola Vila-roja de Girona
Escola Verntallat de la Vall d'en Bas

mint l'educació dels futurs ciutadans d'aquest país. Aquest, sens dubte, pot ser el camí que faci encara necessaris els Premis avui, pensant especialment que «cada centre docent ha de formular el seu projecte educatiu, que ha de donar coherència i continuïtat a l'acció educativa». Pensant també que, com en totes les coses, la realitat no és sempre tal com la pinten les lleis. Pensant encara que els gestos de reconeixement, que els cops a l'esquena, són

més necessaris que mai per a uns actors i unes institucions que no semblen pas gaudir de l'estima i l'estímul social que els pertocaria atenent a la funció que aconsegueixen.

Llarga vida, doncs, als Premis Baldiri Reixac.

Xavier Besalú Costa és professor de Pedagogia a la UdG.

Activitats distingides amb els Premis Baldiri Reixac.